

บทที่ 1

สาระสำคัญในบท ประกอบด้วย

- 1.1 ความสำคัญของปัญหา (Statement of problems)
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Aims of the study)
- 1.3 ขอบเขตของการศึกษา (Scope of the study)
- 1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Contributions of the study)

1.1 ความสำคัญของปัญหา (Statement of problems)

ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลการศึกษาเป็นภาคธุรกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากมหาวิทยาลัยในหลายๆภูมิภาค ได้ย้ายวิทยาเขตหลัก และขยายวิทยาเขตย่อยออกไปบริเวณชานเมือง เนื่องจากข้อจำกัดของการขยายพื้นที่ภายในเมือง แม้ว่ามหาวิทยาลัยเหล่านี้จะมีแผนแม่บทในการใช้พื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน หากแต่การบังคับใช้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการใช้อย่างเต็มที่ของชุมชนโดยรอบ ทำให้บริเวณเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบไร้ทิศทาง และนำมาซึ่งความขัดแย้งของการใช้ที่ดิน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม และปัญหาในด้านอื่นๆ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งการใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาสองทศวรรษที่ย้ายวิทยาเขตหลักมาอยู่นอกเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 การใช้พื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนดั้งเดิมถูกรุกไล่โดยพื้นที่เมือง เช่น หอพัก ร้านค้า อาคารพาณิชย์ บ้านจัดสรร อาคารพักอาศัยในรูปแบบต่างๆ ถนน และสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะช่วงครึ่งทศวรรษหลังการใช้พื้นที่แบบผสมผสานนี้ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ปัญหาหลักที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรกำลังประสบอยู่ คือ ปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองหนองเหล็กและสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม แม้ว่าทางมหาวิทยาลัยจะมีรายงานการจัดทำแผนแม่บทภูมิสถาปัตยกรรม, ผังเมือง เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัย ที่แล้วเสร็จในปี 2547 อย่างไรก็ตามขอบเขตการพัฒนาจะจำกัดอยู่ภายในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ผลกระทบจากการขยายตัวในพื้นที่ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรเกิดจากข้อจำกัดของเมืองมหาวิทยาลัย ยังไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างจริงจังในทางปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวไม่ใช่ความรับผิดชอบสำหรับหน่วยงานท้องถิ่น หรือเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หากต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งภาคมหาวิทยาลัย ภาครัฐ และภาคชุมชน จึงเป็นที่มาของวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Aims of the Study)

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของเมือง (Impacts of urbanisation) ประเภทเมืองมหาวิทยาลัย (University town) ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโดยรอบ กรณีศึกษาชุมชนคลองหนองเหล็ก มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อศึกษาข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมจัดการสภาพแวดล้อมชุมชนโดยรอบ ในพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อนำข้อมูลและผลจากการวิจัยนี้ไปเสนอแนะปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการสภาพแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่เหมาะสมในอนาคต

1.3 ขอบเขตของการศึกษา (Scope of the Study)

1. ขอบเขตงานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบจากการขยายชุมชนเมืองมหาวิทยาลัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ในชุมชนคลองหนองเหล็กเป็นหลัก
2. ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชุมชนคลองหนองเหล็กซึ่งอยู่บริเวณริมคลองรอบมหาวิทยาลัย ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 9 (บริเวณติดต่อกับประตู 3 ของมหาวิทยาลัย) โดยอยู่ในเขตปกครองของตำบลท่าโพธิ์ เนื่องจากสภาพแวดล้อมริมคลองหนองเหล็กมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและกำลังประสบปัญหาจากคุณภาพน้ำ และสภาพแวดล้อมคลองหนองเหล็กเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการขยายตัวที่ไม่เหมาะสม (ดังแสดงในภาพที่ 1.1 ด้านล่าง)

ภาพที่ 1.1: ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ชุมชนริมคลองหนองเหล็ก

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์เชิงวิชาการ ใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก คือ ได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองมหาวิทยาลัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโดยรอบ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวร

ประเด็นที่สอง คือ ได้แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดการสภาพแวดล้อมชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยอย่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในพื้นที่จริงในทางปฏิบัติ

ประเด็นที่สาม คือ ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการสภาพแวดล้อมโดยรอบมหาวิทยาลัยนเรศวรให้เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติในพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน